

Asia: VN/558/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lakiesityksen luvut 2-12

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 2 *Nykytila ja sen arviointi*:

14.6.2022

Seutukaupunkien lausunto TE2024-julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämisen lakiesitystä koskien:

TE2024-uudistus on kokonaisuutena tervetullut ja tukee seutukaupunkien elinvoimaisuuden vahvistamista. Seutukaupungit korostavat, että työllisyys- ja yrityspalvelujen järjestämisen tehtävän tulee olla osa kuntaorganisaatiota ja kehittämisjärjestelmää. Esitetystä 20 000 työvoimapohjawaateesta tulee luopua. Kunnat pystyvät järjestämään palvelut laadukkaasti ja tehokkaasti yhteistoimintaverkostojaan hyödyntäen myös pienemmillä alueilla. Ydinasia on uusien tehtävien muodostama synergia kunnissa jo olevien tehtävien kanssa ja se, miten parhaiten yhteys saadaan muodostettua asiakasta tukevaksi kokonaisuudeksi. Uudistuksen keskeisestä tavoitteesta eli tehtävän siirtämisestä valtiolta kuntien hoidettavaksi on pidettävä kiinni. Nyt on hyvä mahdollisuus uudistaa toimintatapoja kohti vaikuttavampaa työvoima- ja yrityspalvelumallia, jonka keskeisenä edellytyksenä on, että järjestämisvastuu on jokaisella kunnalla.

1. Järjestämisvastuu

Vastuu työllisyys- ja yrityspalvelujen järjestämisestä tulee olla jokaisella kunnalla. Kunta voisi hoitaa tehtävää itse tai kuntalain 8 luvun mukaisin yhteistoiminnan muodoin. Sopimukseen perustuva

yhteistyö tulee huomioida keskeisenä toimintamallina: kuntien tulee voida myös keskenään sopia kuntalain mukaisesti siitä, kuinka ne tehtävän järjestävät. Lainsäädännön tulee mahdollistaa nämä toteutukset. Sopimuksessa määriteltäisiin yksittäisten kuntien tehtävät sekä yhteistyössä hoidettavat tehtävät ja niiden toteutus. Samanaikaisesti yhteistyötä tulee tiivistää niin kuntien kuin muiden toimijoiden kanssa. Näin varmistetaan joustavat ja asiakaslähtöiset palvelut sekä turvataan jokaisen kunnan mahdollisuudet edistää työllisyyttä ja elinvoimaa.

Järjestämisvastuun ollessa yksittäisillä kunnilla mahdollistuu aidosti koko kunnan ekosysteemin hyödyntäminen työllistymisen edistämiseksi ja kotoutumisessa (koulutus - työllisyys - elinkeinot - kolmas sektori ja hankkeet). Isoilla työllisyysalueilla yhdellä järjestäjätaholla se mahdollistuu vain järjestäjälle. Kunnilla on kaikki mahdollisuudet vapaaehtoisen yhteistyön kautta toteuttaa palveluja tehokkaasti niissä tapauksissa, joissa yksittäisen kunnan oma palvelutarve on vähäinen. Vapaaehtoinen yhteistyö takaa parhaiten myös sen, että palveluja tuotetaan aina tarkoituksenmukaisimmalla organisoinnilla ja yhteistoiminta-alueilla.

Sopimuksellisella yhteistyöllä työllisyysalueella voidaan muodostaa huomattavasti suurempiakin alueita kuin esitetty 20 000 työvoimapohja, samalla säilyttäen lähipalveluiden saavutettavuus ja kuntien itsehallinto. Asiakaslähtöisyys on tärkeää ja tarkoittaa myös sitä, että palveluja halutaan tarjota entistä enemmän lähipalveluina kuntien paikallistuntemusta hyödyntäen.

Seutukaupungeilta löytyvät voimavarat, alueen tuntemus sekä osaaminen työllisyys- ja yrityspalveluiden järjestämiseen ja tuottamiseen. Yhteistyöratkaisujen pitäisi seutukaupunkien mukaan nojata luontaisiin työssäkäyntialueisiin eikä keinotekoisesti muodostettuihin työvoimapohjavaatimuksiin. Esimerkiksi yritykset toimivat omilla luonnollisilla toiminta-alueillaan, jotka usein vaikuttavat myös eri alueilla esiintyviin työssäkäyntialueisiin. Luontaisilla yhteistyöalueilla tunnetaan parhaiten alueen elinkeinorakenne sekä paikalliset työvoima- ja osaamistarpeet. Keinotekoinen rajausta estää rakentamasta järkevää kokonaisuutta, jolla luoda mahdollisuus elinkeino-, koulutus- ja työllisyyspalveluiden tiiviimmälle yhteensovittamiselle.

2. Rahoitus

Seutukaupungit näkevät, että työllisyys- ja yrityspalvelujen järjestämisen osalta vallan ja vastuun tulee olla samalla taholla eli kunnalla, jolle siirtyy rahoitusvastuuta. Kunnille siirtyvien tehtävien rahoituksen määrittelyssä tulee arvioida tehtävien laajuutta ja vaativuutta. Seutukaupungit peräänkuuluttavat, että vastuuta työttömyysturvan tasosta tulee alkuvaiheen kokemusten perusteella voida tarkastella uudelleen ja tehdä siihen muutoksia, mikäli osoittautuu, ettei uusi rahoitusjärjestelmä ole kannustava tai se ei kohtele kuntia riittävän oikeudenmukaisesti. Valtion on otettava vastuu julkiselle taloudelle aiheutuvista suhdanneriskeistä kunta-valtio-suhteessa.

Laajan työttömyyden rahoituskriteerin painoarvoa tulee muuttaa tasapuolisemmaksi suhteessa työikäisen väestön kriteeriin. Tämä tasoittaisi kuntien vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolelta tulevien suhdannevaihteluiden sekä shokkien taloudellista riskiä.

Rahoitukseen on valmisteltu kannustavaa rahoitusmallia, joka huomioi työttömyyden kehittymistä. Moni seutukaupunki on jo nyt työvoimapulan aluetta, jossa työttömyysaste on alhainen. Tämä tarkoittaa, että työttömien työllistyminen edellyttää enemmän toimenpiteitä kuin kaupungeissa, joissa työttömyysaste on korkea, eikä esimerkiksi korkeasuhdanne helpota työttömyyttä sellaisenaan. Rahoitusmallin tulisi painottua myös työvoiman kohtaantoon ja työvoimatarpeen hoitamiseen.

Hyvinvointialueiden rooli, vastuu ja kannusteet suhteessa kuntiin on selkeytettävä: myös hyvinvointialueilla tulee olla vastuuta pitkään työttöminä olleiden kustannuksista kuten osa työttömyysturvan perusosasta pitkäaikaistyöttömiä koskien. Hyvinvointialueilta puuttuvat taloudelliset ja lainsäädännölliset kannustimet edistää sosiaali- ja terveyspalveluja saavan työttömän parempaa pääsyä työmarkkinoille.

Se, että järjestämis- ja rahoitusvastuu olisi samalla toimijalla (jokaisella kunnalla), takaa parhaiten myös sen, että palvelut tuotetaan jokaisen kunnan alueella mahdollisimman hyvin ja kustannustehokkaasti. Palvelun tuottajalla on todellinen tahto ja tarve tuottaa mahdollisimman hyviä palveluja, koska siten voi vaikuttaa myös työllisyydenhoidon kustannuksiin.

3. Muut keskeiset huomiot lakiesityksen sisältöä koskien:

Seutukaupungit haluavat kiinnittää huomiota seuraaviin yksittäisiin lakiesityksen kohtiin:

Digiasiat:

Valtion tehtävien siirto kunnille tulee aiheuttamaan suuria kustannuksia mm. tietojärjestelmien yhteensovittamiseen (ajanvaraus- ja videoneuvottelujärjestelmä, maksatukseen liittyvät tietojärjestelmät jne.) Näistä ei ole tehty minkäänlaista vaikuttavuusarviointia.

Valtion ohjaus:

Lakiesityksessä on ministeriön rooli poikkeuksellisen vahva ja muutoinkin esitetty ohjaus ja sääntely ei huomioi kuntien itsehallinnollista asemaa. Yhtenä esimerkkinä voidaan mainita, ettei esityksessä ole huomioitu kuntien omia jo olemassa olevia sisäisiä ja ulkoisia valvontajärjestelmiä.

Palvelut, valtiolle jäävät ja kunnille siirtyvät:

Lainsäädännössä tulee huomioida kuntien tapa rakentaa palvelut ekosysteemissä. Kuntapalvelut tulisi rinnastaa valtion työllisyysmäärärahoihin tuotettaviin palveluihin ja nämä palvelut tulee laskea viralliseen aktivointiasteeseen. Heikommassa työmarkkina-asetuksessa oleville työttömyysetuutta saaville asiakkaille tulisi olla tarjolla työllistymistä tukevana palveluna esim. työelämävalmennusta. Pohjoismainen työvoimamalli POMA määrittelee vahvasti nykyistä ja myös uudistuksen jälkeistä palveluprosessia, mikä rajoittaa kuntien mahdollisuuksia hyödyntää oman palveluekosysteemin mahdollisuuksia.

Palkkatuki:

Lakiesityksen mukaan kunnat eivät ole jatkossa oikeutettuja palkkatuen käyttöön. Onko tämä yhteiskunnallisesti kestävä ratkaisu? Kuntien työllistämistoimilla tärkeä merkitys mm. pitkäaikaistyöttömyyden hoidossa ja polkujen rakentamisessa työelämään. Seutukaupunkiverkosto kannustaa ministeriötä muodostamaan sellaisen tukimuodon, jota kunnat voivat myös hyödyntää.

Tietosuoja:

Tiedonhallinnan, tietosuojan ja mm. rekisterien käyttöoikeuksien ratkaisut tulee olla selvillä heti kun laki on hyväksytty ja astumassa voimaan. Järjestämisvastuun malli on ratkaiseva sille, kuinka suojattua tiedon tulee olla. Asiakasta koskevan tiedonvaihdon tulee olla mahdollista kaikkien niin tahojen kesken, jotka työllisyyttä edistävät. Sen vuoksi tulee luoda malli, jossa kuntakonsernissa esim. kaupunkien elinkeinoyhtiöt eivät jää keskeisen asiakastiedon ulkopuolelle (esim. osaava työvoima ja rajapinta suoraan yrityksiin).

Ekosysteemi:

Ellei järjestämisvastuuta anneta kaikille kunnille, jää iso osa ekosysteemin voimavaroista hyödyntämättä ja tulee tarpeettomia hidasteita alueiden elinvoiman edistämiseen.

Henkilöstön siirto:

Valtion tulee resursoida tehtävien siirtoon riittävä henkilöstö siten että valtiolta tulevat tehtävät hoidetaan niillä resursseilla. Tämän näkemyksen taustalla ovat kokemukset työllisyyden kuntakokeilusta, jossa on ollut haasteita siirtyvien tehtävien mukana siirtyvien resurssien riittävydestä ja oikeasta kohdentumisesta.

Tässä esitettyjen keskeisimpien nostojen lisäksi seutukaupunkiverkosto tukee Kuntaliiton lausunnossa esitettyjä yksityiskohtaisempia lausumia.

Anna-Kaisa Pusa

Jarkko Malmberg

verkoston puheenjohtaja

varapuheenjohtaja

Kurikan kaupunginjohtaja

Sastamalan kaupunginjohtaja

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 3 *Tavoitteet:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.1 *Keskeiset ehdotukset:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.2 *Pääasialliset vaikutukset:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 5 *Muut toteuttamisvaihtoehdot:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 8 *Lakia alemman asteinen sääntely:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 10 *Toimeenpano ja seuranta:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 12 *Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys:*

-

Laki työvoimapalvelujen järjestämisestä

Luku 1 sisältää lain yleiset säännökset.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 2 säädettäisiin järjestämisvastuusta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- edut ja hyödyt järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille

- mahdolliset riskit järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille
- työvoiman määrää ja työllisyysaluetta koskeva sääntely (huom: poikkeus työvoimapohjan kriteeriin voimaanpanolaissa)
- palvelujen tarjoamista koskeva sääntelyesitys

-

Luvussa 3 säädettäisiin ohjauksesta ja valvonnasta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- valtakunnalliset tavoitteet
- työllisyyden edistämisen valtakunnallinen neuvottelukunta ja sen tehtävät
- alueelliset työllisyyden edistämisen yhteistyö- ja seurantakeskustelut

-

Luvussa 4 säädettäisiin työnhakijan palveluprosessista.

Säännökset vastaavat 2. toukokuuta voimaan tulleen uuden asiakaspalvelumallin (niin sanottu pohjoismainen työvoimapalvelumalli) säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 5 säädettäisiin työnvälityksestä ja työnhakuvelvollisuudesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 6 säädetään tieto- ja neuvontapalveluista, asiantuntija-arvioinneista, ammatinvalinnan- ja uraohjauksesta sekä valmennuksesta ja kokeilusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 7 säädettäisiin työvoimakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 8 säädettäisiin muutosturvakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 9 säädettäisiin työttömyysetuudella tuetusta työnhakijan omaehtoisesta opiskelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 10 säädettäisiin työnantajalle myönnettävistä tuista (palkkatuki, 55-vuotta täyttäneiden työllistämistuki, työolosuhteiden järjestelytuki).

Näkemyksenne:

-

Luvussa 11 säädettäisiin henkilöasiakkaalle myönnettävistä tuista ja korvauksista (starttiraha, työhön tai palveluun hakeutumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus, palveluun osallistumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus).

Näkemyksenne:

-

Luvussa 12 säädettäisiin työllistämisvelvoitteesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 13 säädettäisiin asiakastietojen käsittelystä ja valtakunnallisesta tietojärjestelmäpalvelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 14 säädettäisiin palvelualustasta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 15 säädettäisiin tukien ja korvausten maksamisesta ja takaisinperinnästä.

Näkemyksenne:

-

Luku 16 käsittää erinäisiä säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 17 säädettäisiin muutoksenhausta.

Näkemyksenne:

-

Muut esitykseen sisältyvät lakiehdotukset

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta annetun lain muuttamisesta ja laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä, ovatko ehdotetut muutokset ELY-keskusten sekä KEHA-keskuksen tehtäviin riittävän selkeät ja eri toimijoiden yhteistyötä edistävät?

-

Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain 23 §:n muuttamisesta

-

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- kuntien vastuulle siirtyvien tehtävien rahoitus, ovatko ehdotetut uudet valtionosuuden määräytymistekijät toimivia rahoituksen kohdentamisessa?
- kolmen vuoden siirtymäaika laskennalliseen rahoitukseen (voimaantulosäännös)
- kunnan työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvaus

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta (pois lukien 14 luku)

Erityisesti toivotaan näkemyksiä työttömyysturvaprosessiin ja sitä koskevaan toimivaltaan liittyen.

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta 14 luku;

Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta;

Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- kunnan työttömyysetuusmenoon kohdistuvan rahoitusvastuun porrastusmalli

- eräiden kotoutumisesta annetussa laissa tarkoitettujen henkilöiden kohdalla sovellettavaksi ehdotettu poikkeus kunnan rahoitusvastuuseen työmarkkinatuesta
- ehdotus kunnan rahoitusosuuden perintää koskevan tehtävän hoitamisesta Kelassa myös peruspäivärahan ja ansiopäivärahan perusosan osalta
- edellä ehdotettujen muutosten vaikutus Kelan, työttömyyskassojen ja Työllisyysrahaston työmäärään mukaan lukien tietojärjestelmämuutokset ja näistä aiheutuvat kustannukset

-

Laki ulkomaalaislain muuttamisesta

-

Laki luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

-

Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021 – 2028 annetun lain muuttamisesta

-

**Laki palkkaturvain muuttamisesta;
Laki merimiesten palkkaturvain muuttamisesta**

-

Laki Työkanava Oy –nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

-

Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

-

Laki vuorotteluvapaalain muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta annetun lain 6 ja 11 §:n muuttamisesta

-

**Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta;
Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta**

-

**Laki työsopimuslain muuttamisesta;
Laki merityösopimuslain muuttamisesta**

-
**Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 3 a ja 37 a §:n muuttamisesta;
Laki valtion virkamieslain 5 a ja 9 c §:n muuttamisesta**

-
**Laki yhteistoimintalain muuttamisesta;
Laki työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annetun lain 8 ja 9 §:n muuttamisesta;
Laki yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain 24 ja 25 §:n muuttamisesta**

-
**Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta;
Laki eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta;
Laki kansaneläkelain 35 §:n muuttamisesta;
Laki sairausvakuutuslain 8 luvun 9 §:n muuttamisesta;
Laki sotilasavustuslain 11 §:n muuttamisesta;
Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta**

-
Laki sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

-
**Laki tuloverolain muuttamisesta;
Laki maatilatalouden tuloverolain 10 f §:n muuttamisesta;
Laki elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 56 §:n muuttamisesta**

-
Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

-
**Laki rikoslain 47 luvun 6 §:n muuttamisesta;
Laki rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta;
Laki rikosrekisterilain 4 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta**

-
Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaansaattamisesta

Eryteisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- yhteistoimintasopimusten solmimiselle esitetty aikataulu
- henkilöstösiirrot ja henkilöstön asemaan liittyvät menettelytavat
- sitovien sopimusten ja vastuiden siirtyminen

-

Laki työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteistoiminnasta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä asiakaskriteerin muutoksesta ja nuorten työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteispalvelua koskevasta sääntelystä.

-

Muut huomionne esityksestä

Kommentoitavaa:

-

Lammassaari Petri
Kurikan kaupunki - Lausunnon antaja seutukaupunkiverkosto